

Beslutningsforslag nr. B 118. Fremsat den 26. marts 1980 af Ebba Strange (SF), Marianne Bentsen-Pedersen (SF) og Ingerlise Koefoed (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om en styrelseslov for institutioner, der varetager kortere, videregående uddannelser

Folketinget opfordrer regeringen til i folketingsåret 1980-81 at fremsætte lovforslag om indførelse af en styrelseslov for visse videregående uddannelsesinstitutioner, der sikrer lærere, det teknisk-administrative personale og de studerende indflydelse på faglige, pædagogiske, økonomiske og administrative forhold på institutionerne.

1. Område

Loven skal dække følgende uddannelsesinstitutioner: Teknika, lærer- og pædagogseminarier, sociale højskoler, biblioteksskoler samt de skoler, hvorfra der gives sundhedsuddannelser og maritime uddannelser.

2. Ministeriel placering

De af de under 1. nævnte uddannelsesinstitutioner, der ikke hører under undervisningsministeriet, overføres hertil.

3. Skoleråd og udvalg

- a) På hver uddannelsesinstitution vælges ét skoleråd.
- b) Skolerådet vælges for ét år ad gangen.
- c) Skolerådet sammensættes af $\frac{1}{3}$ lærere, $\frac{1}{3}$ TAPer (teknisk-administrativt personale) og $\frac{1}{3}$ studerende. TAPerne har tale- og stemmeret i økonomiske og administrative spørgsmål og taleret i faglige og pædagogiske spørgsmål. Lærerne og de studerende har tale- og stemmeret i økonomiske, administrative, faglige og pædagogiske spørgsmål. På nogle uddannelsesinstitutioner vil antallet af TAPer være forholdsvis lille, og i sådanne tilfælde repræsenteres TAPerne med mindre end en tredjedel,

mens lærere og studerende deler resten af pladserne ligeligt.

Praktiklærere, der er tilknyttet uddannelsesinstitutioner med praktik, kan repræsenteres i skolerådet, f. eks. gennem dannelse af valggrupper.

- d) Skolerådet nedsætter permanente udvalg og ad hoc-udvalg efter behov. Udvalgene sammensættes i det forhold, hvori skoleåret er sammensat. Skolerådet kan henlægge beføjelser til udvalgene.
- e) Skolerådet vælger selv sin formand.

4. Rektor

Skolerådet vælger rektor for en periode af tre år blandt de fastansatte lærere.

Rektor repræsenterer institutionen udadtil med ansvar over for skolerådet. Rektor forvalter med ansvar over for skolerådet dets beslutninger med hensyn til undervisning, administration og økonomi. Institutionens eventuelle administrationschef deltager uden stemmeret i skolerådets møder – se nedenfor under 5 d).

Lærergruppen kan vælge rektor som lærerrepræsentant i skolerådet, og som sådan kan rektor opnå stemmeret i skolerådet.

5. Skolerådets kompetence

- a) Skolerådet er inden for styrelseslovens rammer suverænt i faglige, pædagogiske, administrative og økonomiske spørgsmål.
- b) Skolerådet udarbejder og vedtager årligt et budget inden for de bevillingsmæssige rammer, der er stillet til rådighed.
- c) Skolerådet ansætter og afskediger alt personale.

Skolerådet afgiver udtalelser om principielle spørgsmål vedrørende uddannelsesinstitutionen, bl. a. i forbindelse med høringer fra ministeriet, og fordeler de arbejdsopgaver, der påhviler institutionen.

Skolerådet fastlægger hovedlinjerne for administrationen og sikrer koordinationen mellem denne, undervisningen og økonomi.

Skolerådets beslutninger tages under hensyn til samarbejdsudvalgets funktioner, jævnfør nedenfor under 8.

- d) Skolerådet fastlægger undervisningens indhold, mål og pensum, eksamensformer, timestfordeling og undervisningsformer, hvad angår anvendelse af forelæsninger, holdundervisning, seminarer samt gruppe- og projektarbejde, inden for rammerne af de forskellige uddannelsesløve (jfr. ovenfor under 3 c)), der fastlægger skolerådets interne kompetencefordeling i disse faglige og pædagogiske forhold.

6. Hver institution sin statut

- a) Skolerådet på hver enkelt institution udarbejder inden for styrelseslovens rammer en statut, der nærmere fastlægger skoleråds og rektors arbejdsområder, skolerådets størrelse samt valgregler for studerende, TAPer, lærere og rektor, dog således at statuten godkendes endeligt af undervisningsministeren.
- b) Skolerådet fastlægger sin egen forretningsorden.

7. Bestyrelser på selvejende institutioner

På de institutioner, der er selvejende, mødes bestyrelsen én gang årligt. Bestyrelsen informeres om institutionens virksomhed og kan over for skolerådet udtale sig om generelle forhold vedrørende skolens virksomhed.

8. Samarbejdsudvalg

For så vidt angår arbejds- og personaleforhold m. m. for de ved institutionen ansatte medarbejdere skal de kollegiale organer, rektors og administrationens ledelse ske under iagttagelse af de til enhver tid gældende regler for samarbejde og samarbejdsudvalg i statens institutioner.

9. TAP-råd

TAP-rådet består af samtlige tekniske og administrative medarbejdere med mindst halvtidsbeskæftigelse. Rådet konstituerer sig for ét år ad gangen. Rådet fastsætter selv sin forretningsorden.

10. Lærerråd

Lærerrådet består af rektor og samtlige lærere med et aftalt antal undervisningstimer (lektioner) på mindst 50 inden for et år. Rådet konstituerer sig for ét år ad gangen. Rådet fastsætter selv sin forretningsorden.

11. De studerendes råd

De studerendes råd er de ved den pågældende institution indskrevne studerendes organisation til varetagelse af lokale studenter-sociale og studenterpolitiske interesser. Rådet og/eller en eventuel landsdækkende organisation forhandler efter intern afgørelse med institutionens ledelse og andre myndigheder om sager, der vedrører de studerendes interesser, og som ikke er henlagt til skolerådet. Rådet fastsætter selv sin forretningsorden.

I tilfælde, hvor studerende har skiftet bopæl på grund af praktik, dækkes rejseudgifter i forbindelse med møder i skoleråd, udvalg under dette o. lign. af skolerådet. En særlig konto på skolerådets budget sikrer kontorfaciliteter o. lign for de studerendes råd.

12. Ugentlig skemafri dobbelttime

Inden for det tidsrum, hvor undervisningen normalt ligger, afsættes mindst en ugentlig dobbelttime, f. eks. midt på dagen, til studentermøder, årgangsmøder, faglige møder af forskellig karakter o. lign.

13. Klager og ankekommission

- a) Klager, der betvivler lovligheden af skolerådsbeslutninger, indgives til undervisningsministeren.
- b) Klager over lærere, studieforhold, administration m. v. forelægges skolerådet, der er ansvarligt i sådanne sager.
- c) Der kan klages over eksaminer og karaktergivning. Sådanne klager forelægges censor og eksaminator. Disse kan ændre karakteren eller foranstalte en ny eksamen, såfremt eksaminanden er indforstået hermed. Såfremt klagen helt eller delvis

er afvist, kan eksaminanden indbringe klagen for en ankekommission. Ankekommissionen sammensættes med $\frac{1}{3}$

lærere, $\frac{1}{3}$ studerende og $\frac{1}{3}$ censorer. Klager og afgørelser udarbejdes skriftligt, ligesom der arbejdes med korte tidsfrister.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Der findes i dag en lang række mellemuddannelser, der står uden en egentlig styrelseslov. Det drejer sig for eksempel om teknika, lærer- og pædagogseminarier, sociale højskoler samt de fleste sundhedsuddannelser, der er af kortere varighed end lægeuddannelsen.

Der har nu i ni år været en styrelseslov gældende for de højere uddannelsesinstitutioner (1). Denne styrelseslov uddelegerer beslutningskompetencen i forbindelse med indholdsmæssige, pædagogiske og administrative forhold til den enkelte uddannelsesinstitution – inden for nærmere beskrevne rammer og inden for det vedtagne budget. Og foruden dette fordeler samme lov beslutningskompetencen mellem institutionens lærere, studerende og teknisk-administrative personale (TAPerne).

Selv om denne løv ikke er fuldkommen, har den ved at give yngre lærere og studerende indflydelse på de respektive uddannelsers udvikling alene gjort gavn ved at være med til at forhindre stagnation, der altid truer et område, der udelukkende er styret af sine gamle og magtfulde (sammenlign med professorvældet). Men derudover har den givet mulighed for, at alle de grupper, der arbejder på de højere uddannelsesinstitutioner, lærere, TAPer og ikke mindst studerende, kan komme til at arbejde seriøst med demokrati på arbejdspladsen.

Men hvordan er forholdene så for de omkring 50.000 studerende og måske 3.000 lærere på de kortere videregående uddannelser, der i dag står uden en styrelseslov?

Ud af de spartanske regler, der regulerer styringen af de enkelte uddannelser vælger vi et eksempel fra *teknikumingeniørstudiets* bekendtgørelse om teknikas organisation (2), der kan illustrere, hvor middelalderlige forholdene er:

»De studerendes råd forhandler med rektor om sager, der vedrører de studerendes interesser og repræsenterer disse udadtil. Valg til rådet finder sted én gang om året. De nærmere regler for valg og for rådets indre forhold fastsættes af rådet og godken-

des af rektor«. Punktum! Mere står der ikke om de studerendes medindflydelse. De studerendes råd har ingen beslutningskompetence, intet ansvar. De har en vagt formuleret ret til at udtale sig og forhandle om egne forhold med den eneansvarlige, rektor, men der er intet, der garanterer dem indflydelse på noget som helst. Ikke engang deres egne valgeregler og deres forretningsorden må de selv klare – det kan rektor jo blande sig i – intet er overladt til de studerendes eget ansvar.

Ja men lærerne da – har de større indflydelse? Nej. Bestyrelsen udpeger rektor for en periode på tre år ad gangen. Her kan lærerforsamlingen »gøre indstilling til bestyrelsen om udpegelse af rektor«, siger ovennævnte bekendtgørelse. Det er da muligt, at en indstilling fra lærerforsamlingen kan gøre indtryk på bestyrelsen, men retten til kun at måtte indstille står i stærk modsætning til forholdene på en anden uddannelsesinstitution, der også uddanner ingeniører, nemlig Danmarks tekniske højskole. Her er det lærernes, TAPernes og de studerendes repræsentanter i en række styrende organer, der foruden en række andre beføjelser også har ret til at vælge deres rektor. For alligevel at give det hele et demokratisk skær gør man sig såmænd den ulejlighed i teknikumbekendtgørelsen at tilskrive lærerne deres i forvejen grundlovssikrede ret til ytringsfrihed: »Lærerforsamlingen er berettiget til at udtale sig i principielle sager af almindelig interesse for teknikum«.

TAPerne omtales slet ikke i bekendtgørelsen, skønt deres indsats selvfølgelig udgør en væsentlig del af uddannelsesstedernes mangeartede funktioner.

Bestyrelsen, som har den overordnede ledelse af teknikum og forvaltning af økonomien, er skudt ind som et led mellem undervisningsministeriet og rektor. Den består af erhvervsrepræsentanter, medlemmer valgt af de kommunale myndigheder, et medlem valgt af de lokale arbejdsorganisationer og medlemmer valgt af undervisningsministeren samt rektor. Der står udtrykkeligt i bekendtgørelsen: »Bortset fra rektor må ingen ved teknikum ansat være medlem af bestyrelsen, medmindre undervis-

ningsministeren efter indstilling fra bestyrelsen giver tilladelse dertil.

Og rektor varetager så »på bestyrelsens vegne tekniskums daglige ledelse«.

Dette eksempel hører nok til den tunge ende af de kortere videregående uddannelser, hvad angår urimelige styrelsesforhold. Men ser man for eksempel på de *seminarier*, der uddanner folkeskolelærere, er situationen kun en anelse bedre.

Ved statsseminarierne udnævnes rektor af dronningen og ved de private seminarier af seminariets bestyrelse. Der er udarbejdet en bekendtgørelse om, at der skal oprettes lærerråd og studerendes råd (3), men disse instanser har kun indstillingsret over for rektor, som har alle beføjelserne og ansvaret. Der er dog en enkelt undtagelse: Alle lærere i pædagogik, psykologi og undervisningslære samt en studerende for hver årgang er medlemmer af pædagogisk fagudvalg, som planlægger og koordinerer undervisningen i de pædagogiske fag. Der er ligeledes faste praktikudvalg, men de har kun udtaleret.

Man kan vel sige, at de udemokratiske forhold er særligt graverende for folkeskolelærernes vedkommende. Hvorledes skal disse lærere dog i praksis kunne opfylde et af folkeskolens vigtigste mål, som det er udtrykt i § 2, stk. 3, i lov om folkekolen:

»Folkeskolen forbereder eleverne til medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund og til medansvar for løsningen af fælles opgaver. Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed og demokrati«. Hvordan opfylde dette mål, når folkeskolelærerne i deres egen uddannelse har været forhindret i at deltage i demokratiske processer med et virkeligt ansvar?

I mellemuddannelserne inden for *sundhedsuddannelserne* finder man heller ikke meget demokrati. Her er der igen skudt bestyrelser ind mellem ministeriet (her indenrigsministeriet) og skolelederne. Og i bestyrelserne er der overvejende placeret repræsentanter for myndighederne: indenrigsministeriet, sundhedsstyrelsen, amtsrådsforeningen o. a. Der er desuden som hovedregel en enkelt lærer- og studenterrepræsentant, men de er talmæssigt i udpræget mindretal. På Fysioterapeutskolen i København udgør de for eksempel to ud af i alt ni medlemmer (4). Endvidere er der bl. a. på fysio- og ergoterapeutskolerne nu oprettet skoleråd, som består af TAPer, studerende og lærere; men bestyrelserne har mulighed for at tage alle afgørelser, der er truffet af rådene, op til revision og har dermed den egentlige magt. Rådernes reelle indflydelse udhules også ved, at det udtrykkeligt er pointeret,

at skolelederen har det egentlige ansvar for skolens virksomhed.

Disse uensartede forhold har i visse tilfælde givet mulighed for ganske god indflydelse for såvel studerende som ansatte i tilfælde, hvor rektor og bestyrelse er indstillet på demokratiske styreformer.

Men alt i alt er situationen utilfredsstillende, og derfor må tiden nu være inde til at skabe ensartede, demokratiske lovregler for dette vigtige område.

- (1) Lov nr. 362 af 13. juni 1973 om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner, som ændret ved lov nr. 328 af 10. juni 1976.
- (2) Bekendtgørelse nr. 152 af 1. maj 1962 om teknikas organisation m. v.
- (3) Bekendtgørelse nr. 4 af 8. januar 1970 om råd og udvalg ved seminarier.
- (4) Vedtægter for Skolen for Fysioterapeuter i København, april 1976.

Bemærkninger til de enkelte punkter

Ad 1

Vi har ikke overset tekniske skoler, EFG og handelsskoler. Men skoleopholdene på disse skoletyper er forholdsvis kortvarige, og endvidere findes der inden for samme institution ofte en lang række forskellige uddannelser. Derfor falder disse uden for forslaget.

Ad 2

Baggrunden for kravet om denne overflytning er, at uddannelsesinstitutionerne vil stå stærkere, når de er samlet under det ministerium, der har hele den uddannelsespolitiske administration, fremfor at være spredt over flere.

a) Vi har ét styrende organ, der tager sig af stort set alt. To eller flere organer vil give bureaukratisering, fremme kompetencestridigheder og åbne mulighed for del og hersk-politik. Endelig vil en henlæggelse af f. eks. undervisningsspørgsmål til et organ og administrative og økonomiske spørgsmål til et andet give en uheldig indholdsmæssig adskillelse af forhold, der hænger nøje sammen. Det er vor fornemmelse, at ingen af de institutioner, der er omfattet af forslaget, har en størrelse, der kan begrunde etableringen af mere end ét styrende organ. Se bemærkningerne nedenfor til punkt 3 c).

b) Genvalg er muligt.

c) Der er en tendens til, at fagets udøvere trænges ud af lærerstillinger. Denne tendens må der bremses op for. ACernes fagpolitiske interesser f.

eks. i ansættelsesspørgsmål må ikke føre til, at institutionerne ophører med at ansætte fagets udøvere. Derfor må fagets udøvere sikres en rimelig repræsentation i skolerådet.

I mange uddannelser er der indlagt praktik. Når vi foreslår, at praktiklærerne fra de praktikskoler, hvor de studerende kommer i praktik, skal repræsenteres, så er det for at åbne uddannelsesinstitutionerne, så praktiske erfaringer kan få indflydelse på uddannelsens udformning og indhold.

Med hensyn til faglige/pædagogiske spørgsmål finder vi det efter lange overvejelser rigtigst, at det er brugerne (de studerende) og formidlerne (lærerne) af uddannelsen, der har den endelige afgørelse af disse forhold. Vi har ikke foretaget en opsplitning i to organer, idet de personer, der fastlægger de økonomisk/administrative forhold, er de samme, der fastlægger de faglig/pædagogiske. Dog sådan, at TAPerne har taleret, men ikke stemmeret. Ved personsammenfaldet bevarer vi den bedst mulige koordinering af styrelsesarbejdet.

Vi er meget indstillet på, at ønsker fra TAPerne om indflydelse på alle forhold i form af stemmeret imødekommes, når der er opnået praktiske erfaringer med det skoleråd, som er foreslået her.

d) Udvalgsmedlemmer behøver ikke at være medlemmer af skolerådet. Vi mener, at en omfattende brug af udvalg vil betyde, at flere bliver aktive, og dermed, at arbejdspresset på skolerådet bliver mindre, hvor særlig større institutioner vil kunne have gavn af dette. Nedsættelse af permanente udvalg, der arbejder inden for nærmere afgrænsede områder, evt. med en uddelegeret beslutningskompetence fastlagt af skolerådet, vil vi principielt anse for en fordel, da det også vil modvirke den centralisering af kompetence, som skolerådet er et udtryk for. Skolerådet får dermed en mere koordinerende funktion.

Ad 4

Rektorvalget kan givetvis give anledning til nogle problemer, men vi mener, at det ud fra et demokratisk ledelsesprincip må være rigtigst, at de der skal »ledes«, selv vælger deres leder(e) fremfor at skubbe problemet over til andre, f. eks. undervisningsministeren. I denne forbindelse skal det understreges, at ifølge vort udkast er det skolerådet, der træffer beslutningerne, og rektor, der forvalter disse. Vi ønsker ikke at forære rektor mere indflydelse end den, selve fuldtidsstillingen giver, og derfor får rektor kun stemmeret i skolerådet, hvis han/hun vælges som lærerrepræsentant.

Ad 5

Vi finder, at det er et rigtigst princip, at folk i alle henseender har indflydelse på deres egen situation. For alle, der arbejder på en uddannelsesinstitution, kan en styrelseslov give et fundament for at udøve en sådan indflydelse.

En styrelseslov skal tilgodese tre samtidige hensyn: For det første skal den *uddelegere* en del af den kompetence, som ministerium, eventuel bestyrelse og rektor har i dag. For det andet må en styrelseslov være underlagt nogle for den samme uddannelse fælles regler, der sikrer en rimelig *ensartethed* blandt de færdiguddannede, der kommer fra (geografisk) adskilte uddannelsesinstitutioner. For det tredje må en styrelseslov ikke udelukke en *bred folkelig indflydelse* på de overordnede retningslinjer for uddannelserne.

Erfaringerne har vist det nødvendigt at kæmpe imod undervisningsministeriets stigende detailstyring af de højere uddannelsesinstitutioner, hvilket er sket uden formelle ændringer i den eksisterende styrelseslov for dette område. Det peger på, at man ude på uddannelsesinstitutionerne skal være på vagt over for centrale udhulingsforsøg, når en styrelseslov for de kortere videregående uddannelsesinstitutioner måtte være vedtaget.

a) Folketing og minister fastlægger uddannelsernes hovedstruktur, fagområder, generel formålsbeskrivelse, generelle eksamensbestemmelser samt krav til den færdige kandidat. Men der må som princip være let adgang til at igangsætte forsøg, der bygger på andre forudsætninger end dem, der er fastlagt af de centrale instanser. Altså forsøg, som ønskes igangsat af de enkelte uddannelsesinstitutioner. Inden for de generelle retningslinjer fastlægger uddannelsesinstitutionerne resten i henhold til styrelseslovens bestemmelser.

På større institutioner kan der ansættes en administrationschef. Skolerådet fastlægger rammerne for administrationschefens arbejde.

Ad 6

Statutten har en teknisk karakter. Den udarbejdes under hensyn til lokale forhold (antal studerende, antal lærere og TAPer, antal faggrupper og deres indbyrdes størrelse, lokaliteternes fysiske indretning osv.). Statutten giver ikke mere kompetence end den, der er nedlagt i styrelsesloven, idet statutten skal holde sig inden for lovens rammer. En rimelig ensartethed fra institution til institution inden for samme uddannelse sikres ved, at undervisningsministeren endeligt skal godkende statuten.

Her skal vi ikke foregribe noget, men påpege to yderpunkter ved rektorvalget: 1) Skolerådet vælger rektor. 2) Alle TAPer, studerende og lærere har hver en stemme og vælger således rektor. Lokale forhold må afgøre valgmetoden.

Ad 7

Hensigten bag formuleringen er at gøre bestyrelsens indflydelse så lille som muligt, så skolerådet har den reelle kompetence.

Vi ønsker ikke for øjeblikket at fjerne muligheden for, at selvejende institutioner kan give anerkendt kompetencegivende uddannelse finansieret af offentlige midler. En hurtig ændring – altså fjernelse af de selvejende institutioner – kan give store administrative problemer, der kan ramme ind i institutionernes øvrige virksomhed. Ved at gå uden om en ændring nu sikrer vi os også imod, at der skulle ske en uønsket afsmitning over på fri-, efter- og højskolerne. Vi ønsker nemlig ikke indskrænkninger i mulighederne for at oprette og drive sådanne skoler.

Men så længe vi anerkender, at selvejende institution kan give anerkendt undervisning inden for området af kortere videregående uddannelser, så må vi også acceptere eksistensen af en bestyrelse.

Ad 8

Samarbejdsudvalg holdes adskilt fra skolerådet for at sikre TAPerne maksimal indflydelse på de arbejds- og personaleforhold, der er henlagt til samarbejdsudvalget, idet det understreges – jfr. punkt 5 d) – at skolerådet fastlægger hovedlinjerne for administrationen. Men det bør overvejes at overføre samarbejdsudvalgsfunktionerne til skolerådet – evt. gennem forsøgsordninger – for at styrke koordineringen af samtlige aktiviteter på institutionerne.

Ad 9

For små uddannelsesinstitutioner kan denne bestemmelse synes meget stiv og overflødig. Vi tager den med for at understrege og styrke den faglige organisering.

Ad 12

Der skal naturligvis ikke holdes studentermøder i hver eneste dobbelttime. Men det er vigtigt, når man ønsker så mange som muligt inddraget i demokratiske aktiviteter, at der er mulighed for med kort varsel at indkalde alle til møde. Vi kender allerede lidt af en parallel i folkeskolen, nemlig den lovfæstede klassens time.